

בהוצאת
"מבשר ציון"

מערכת גליונות שני"
קהל קדישא שבירושלים
ובוגרי ביהמ"ד "אודת אליהו"

דא"ר a6262670@gmail.com

ויבנו במקרא

האורות, עיונים
והצעות דברים

בביאור סוגיות במקרא
מענייני פרשת השבוע
שנה ד' ראה תשפ"ד

היחס אל מקום מקדשנו / מאמר מערכת

וככל שהבן יודע כמה אביו אוהב אותו ועד כמה המקום שבחר מיועד אל הקשר והחיבור שביניהם ולהתייחדותם הבלעדית במעון בו בחר האב לדור באהבה גדולה עם בנו, הרי שכל נימי לבו מתחברים בחיבור של ערגה אל אותו מעון, אל מקום ידידות משכנותיו של אביו.

אמנם כן. בן אוהב, הוא גם בן קשוב. ואם האבא, בשל מעשים לא טובים של הבן הרחיקו מעל המקום. אזי עליו להיות צייתן ולהמנע מלבוא. חוסר ציות - על כל המשתמע מכך, יש בו לא מעט קשר אל אחת הסיבות שגרמו בעבר את חורבנו של המקום.

אך גם אם בגופו מנוע הוא מלבוא, הרי שלבו... לבו נמצא שם לגמרי. הוא יבקש ויחפש את כל ביטויי האהבה האפשריים בשביל לגלות בפני האבא את אהבתו אל המקום. נפשו תצא מגעגועים ויכסוף בכל מאווייו ליום בו ישוב להתרפק בחיק אביו - במקום שאין לו ייעוד אחר מלבד זאת - ששם ירעיף עליו האב את כל אהבתו, שם יתייחדו הם ורק הם, שניהם לבדם! לבדם!

ולבדם, הוא אומר, שזר אינו יכול להכניס ולהשחיל אף לא אצבע קטנה במקום ההתאחדות וההתייחדות ביניהם.

אילו זה יקרה, אילו יראה הבן שאכן נכנסה ולו רק אצבע קטנה שכזו אל תוככי הקשר האישי, הקשר הפרטי שבלעדיותו נצחית היא לעולמי עד. הרי שלבו יתפלץ. הוא לא יוכל לשאת זאת בשום אופן שבעולם. הוא יקנא קנאה גדולה לכבוד אביו על אותה אצבע קטנה שפלשה למתחם אהבתו של האב לבנו יחידו.

ואם זה לא רק אצבע קטנה... אלא כל היד... כל הגוף... גוף שלא סתם זר, אלא הכי זר שיכול להיות, גוף השפל מכל שפלים שבעולם, שלא רק שפלש אל מקום

אחד המקומות בתורתנו הק' בהם ניתן ביטוי רב למשמעות מקום מקדשנו, זהו פרשתנו, פרשת ראה, בה נאמרו כמה מצוות יסודיות הקשורות במקדש, ובה גם נשנה פעם אחר פעם אחר פעם, תיאור היחס אל מקומו של המקדש.

כל הלומד את הפרשה, אם אינו עושה זאת חלילה בהעברא בעלמא מבלי תת לב ודעת אל הכתוב, הרי שבאוזני לבו שומע הוא את הקב"ה מדבר אליו מתוך הפסוקים: דע והבן זאת בני, שמכל היקום אשר בראתי ומכל ארצות תבל שיצרתי, מקום אחד יש לי בעולמי בו בחרתי לשכן שמי שם. תנה בני לבך לי ולא תמוש מדעתך הידיעה, כי מכל האומות, מכל הגוים והלשונות, אתה, אתה הוא ולא אחר, שבחרתי בו להתחבר אליי באותו מקום קדוש - - -

המקום אשר יבחר ה'!

ההתייחסות אל מקום המקדש - כמקום אשר יבחר ה', חוזר בפרשתנו כט"ו פעמים ביחס למצוות השונות. זהו התואר וההגדרה של המקום.

רק מלשבת ולקרוא את פסוקי הפרשה בשימת לב, ניתן לדלות סלים של קשר וחיבור ולקבל את המשקל העצום והאדיר של יחסנו אל מקום המקדש.

הלא יהודי שאומר בכנות ובנאמנות ג' פעמים ביום 'ואהבת את ה' אלוך', ואכן משתדל להגביר את אהבת ה' בקרבו, גם אם שומע פעם אחת משפט שכזה - 'המקום אשר בחר ה'' זהו לבדו מצית את האהבה שבלבו אל אותו המקום.

כי לאהוב את הקב"ה - זה לאהוב את המקום שבחר, שאוהב, שרוצה.

בן שאוהב את אביו, הוא תמיד חש מזוהה עם אביו, הוא מחובר כליל אל בחירתו, וממילא מחובר בכל לבו אל המקום שאביו בחר.

הקשר אלא התמקם שם ומכריז באוזני הבן - אתה בכלל לא הבן, אני הבן. כאן הלב אינו רק מתפלץ, הוא מתרסק לגמרי מכא, ב, הוא שסוע כולו לאלפי ססעים על החילול הנורא מאין דומה לו של כבוד אביו, של כבוד המקום אשר בחר.

אם זה לא כך חלילה, אם אין לבו שסוע לגמרי, אם אין הוא מביע שאט נפש מהמצב הטראגי הזה, אז משהו כאן בקשר עם האב לא מסתדר.

מי יודע... אולי חלילה משהו חלחל מאמירותיו של אותו זר ושפל כאילו המקום שלו, אולי חלילה וחס ישנה איזו מידה של השלמה עם האסון המתמשך ומידה מסויימת של הכרה בכך שהמקום אשר בחר האב עבור בנו - נקנה בשינוי השם על ידי אותו זר. עוד עלול חלילה להגיע מצב שלבלריו של הבן האמיתי, מסיבות שאולי מאולצות, ישגרו ביום מן הימים מכתב לאותו זר בשפתו ובלשונו, ממנו ישתמע מידה של הכרה זו ובכלל לשכוח לציין במכתב במילה, בחצי מילה, ברמז, כי בסופו של דבר המקום מיועד עבורו ע"י אביו.

ומכתב שכזה... הלא זו פגיעה קשה בכל הקשר והיחס. שכן גם אם הבן מגורש עתה ממקום אביו וגם אם מציין זאת במכתבו כי נאסר עליו לבוא, עליו לציין לכל-הפחות את הסיבה, את היעדר טהרתו המונעת את כניסתו אל מתחם החיבור והקשר.

אם יציין את היעדר הטהרה, יישמע לכה"פ מבין השיטין דבר הזיקה והחיבור שלו אל המקום. אולם אם חלילה תהא התעלמות מכך, יהא זה לא רק עלבון צורב לאבא, אלא זילות וביזוי כבודו, הלא בכך האבא מתהדר - בבחירה שלו בבן הזה. בבן האמיתי.

חומר זילות כבודו של האבא, עלול להתעצם שבעתיים. שכן מלבד שהאב מתהדר בבחירתו בבן האמיתי, הוא כועס מאד על נוכחותו של הבן הזר.

אם הבן האמיתי אינו יכול לבוא אל אביו בשל חוסר טהרתו, הרי שהזר - טהור הוא?! הלא טמא הוא! אבי אבות הטומאה הוא!

ואם בשל סיבות מסויימות שוגרה איגרת ההתרפסות בפני הבן הזר, הרי מוכרח שיציין בה כי בשל חוסר טהרה נמנעת הכניסה אל מקום זה. כך, בכללות. אין כניסה לאינם טהורים, מבלי לפרט דת וגזע.

כך לכל הפחות ההתכחשות לרצון האב לא תהא כה קשה וכואבת, כאילו - בנו האמיתי - לא. ואילו אתה -

הפולש הזר - שעוד מעיז ומכנה את המקום בשם זר - אתה כן. הלא הכאב הגדול באותו יום מר ונמחר בו גורש הבן האמיתי, לא הסתיים אך בשל גירוש, אלא בשל עצם ביאתם של זרים - אשר באו נחלתו טמאו את היכל קדשו.

אסונו של מכתב שכזה, עלול להוביל לאסון נוסף - המלמד על הראשון.

שכן לגופו של מכתב, ניתן להצטדק ולומר כי כל עצם שיגורו וכל שליחתו שלא בחשאי אלא בפרסום גדול לעיני כל העולם (שעיניהם נשואות לידע מיהו הבן האמיתי) לא היה אלא בשל סיבות מוצדקות והכרחיות.

טענה היא זו. ברם האסון הגדול יהיה בכך, שאם חלילה למחרת שיגור המכתב, יתהדר משגר המכתב לעין כל - עד כמה התקבל המכתב בסיפוק אצל הבן הזר וישתבח בעצמו בכך שנגרמה קורת רוח מרובה באוהלו ובהיכלי ארמנותיו.

כאן מתעצם הכאב ומתעצמת הבעיה, ועלול הדבר ללמד על תופעה חלילה של 'לא חלי ולא מרגיש' כי בכלל יש בכך פגיעה ועלבון באבא, ועל חוסר כל מודעות לחילול הקודש שבדבר.

למה הדבר דומה, למצבנו בארץ הקודש בה מתנהלת מלחמה בין יראי ה' ובין רשעי ישראל המבקשים לעקור תורה ומצוות.

והנה, לו יצויר, שמאיזו סיבה שהיא, אם בשל חששות פיקו"ל או כל טעם אחר, נאלצים יראי ה' להכיר בכך שיש להפעיל תחבורה ציבורית בשבת בכל ארץ הקודש (חלילה וחס) ואף הוכרז הדבר בכתבי העת של ציבור היראים, שכן ההכרח לא יגונה. אלא שלמחרת, נדהמים היראים לקרוא תיאור עד כמה התקבל הדבר בקורת רוח בקרב חוגי השמאל ועד כמה כל ראשי הערב-רב שההכרזה הונחה על שולחנם הביעו סיפוק מההכרזה הברורה.

היש עלבון ליום השבת יותר גדול מזה?

היש חילול הקודש גדול מזה?

הלא אם חלילה יארע כן, ילמד הדבר כמה ניתוק וחוסר מודעות יש בהבנה מהי השבת, קדושתה, משמעותה, והיותה אות ברית וחיבור נשגב ונורא עם הקב"ה.

כמו שהשבת היא חלק מה מרכזי ושורשי ביהדות ואין מי שיעלה על הדעת להניחו בפנינת פינתו של קרן הזווית שביהדות, כך הוא בוודאי ובוודאי מקום המקדש. מי שקידש את זה קידש את זה. זהו אותו

הקב"ה, זוהי אותה תורה המקדשת אותנו, ויש בה ימים של השפעת הקדושה ומקומות של השפעת הקדושה. אל כולם אנו מחוברים. וחלילה לנו שהיחס אל המקום הקדוש ביותר - יבוא מתוך תחושת ניתוק, כאילו בכלל אין זה לב לבו של ישראל.

שמא תאמר, כן, בוודאי, יום יבוא, ויבנה המקדש, ואז הכל יהיה בסדר... אבל עכשיו... נו, וכי כ"כ צריך לחשוב על מקום המקדש? כ"כ לחמוד אותו? להיות מחובר לשם בכל לב? יתכן אף שב'תת המודע' המקום הזה מצטייר בכלל כמקום מסגדיהם של הישמעאלים. ולא כאדמת קדשנו וכפסגת רוממות העולם. שלא כמו למשל, שריד בית מקדשנו "הכותל המערבי" שהכל חשים את רוממותו הנוראה. את החיבור אליו. ואף ניתן להניח כי אילו היה נידון אם צריך להכיר ב"כותל המערבי" כמקום קדושתם של הישמעאלים ולמסרו בידם, הכל בכל מכל היו נרעשים עד מאוד על הדבר, והיו חשים כאב. כאב אמיתי. כי אכן קדושת מקום שכינתו נטועה באופן טבעי בלבו של כל בן עם סגולה, רק שמקללת גלותו ואשר בחטאינו התרחקנו מעל אדמתנו ואין אנו יכולים לעלות ולראות ולהשתחוות עדי נזכה להטרה, הרי שנתקבעה תחושת הנתק אל לב ליבה של הקדושה, של מקומה ומקורה בעולם, ואין מתעוררים אל החיבור העצום שצריך לפעפע בלב, בנשמה, אל המקום, גם אם א"א לבוא אליו ברגלינו.

(כבר היו דברים מעולם. ובשנת תרפ"ט כשדרשו אויבי ישראל שיכירו עם ישראל בכך שהכותל המערבי שייך לישמעאלים, קמה התנגדות גדולה. התנגדות שגם מופיעה במכתב פנימי של חברי ה"בד"ץ באותה עת [שכיום כבר התפרסם מעט] בה כותבים בסוף הדברים: "ובכלל אם באנו לחשוש אחרי איזמי הערבים אין לדבר סוף כי תמיד ימצאו עילה. ואין לנו להשגות אלא על אבינו שבשמים").

זהו אפוא הנושא שמבקשים אנו בזאת לחזק ולהתחזק. את היחס!

את אופן ההתייחסות המביע את החיבור והקשר.

שכן גם אם ישנם דברים שמתוך אילוץ נצרכים להיעשות, אך היחס חייב לבוא מתוך חיבור עמוק. חיבור של יקר ללא גבול ותחושת לבב שאין מקום שאנו כה מחוברים אליו יותר מהמקום הקדוש והנורא הזה.

הלא זה המקום אשר עיניו ולבו שם כל הימים. מקום הדום רגליו של הקב"ה. כל המבט אליו, כל העיסוק בו,

הדיבור עליו, המחשבות, התחושות, הנדונים השונים הקשורים בו, הכל חייב להיות תמיד מתוך חרדת הקודש. מתוך חמדת הקודש. מתוך חיבת הקודש ואהבת הקודש. ומאידך, מתוך אי השלמה עם חילול הקודש.

וידגש את אשר הודגש כבר. איננו דנים עתה ביחס לעצם העליה שכבר נאסרה על ידי חכמי התורה. וסמכות היא ביד החכמים לתקן תקנות בישראל ולגדור פרצות, ואין להפר הוראתם. ומה עוד שגם יש בכך ביזוי כבודם, ועל ביזוי ת"ח חרבה ירושלים, ואין לבוא אל בנין עם כלי חורבן. ומה עוד שלא מעט מתבררת צדקת טעם גזירתם, וכשמתגברת העלייה, גם אם יש כאלו שניתן לעורר תודעתם על שמירת כללי הטהרה, הרי שמנגד לא ניתן לשלוט בכך, ולא מעט 'עיוגלי פינות' ואי ידיעת ההלכות והגדרים בקרב אנשים ונשים, מביא אל העיון החמור של טומאת מקדש וקדשיו, שחלילה עוד עלול להיפרץ יותר ויותר. (זאת מלבד המסורת שבידנו מרבית הגר"א בענין אופי הפעולה ביחס למקדש ששונה מכלל א"י וירושלים). אך כאמור לא בזה באנו לעסוק כי אם בנושא צורת ההתייחסות אל המקום שהוא ליבן של ישראל ומכון שבתו של אלוהינו, ויש להבדיל הבדלה ברורה בין ההתנגדות לעליה לבין יחס החמדה אל מקום חמדתנו.

הנה לנו דוגמא מובהקת לכך, הלא הוא מכתבם של גדולי התורה משנת תשכ"ז, אשר כמה יופי יש בהם לשונו המביע חמדה ויקר אל מקום מקדשנו, למרות שעוסק בהטלת האיסור לעלות. וכך פותחים מכתבם: "אחר שזכינו בחסדי השי"ת שזה הקודש והמקדש חמדת ישראל נמצא ברשותנו, ורבים מהמון בית ישראל נוהרים לחזות עין בעין את מקום הקדש והמקדש, ויש מהם שנכנסים בשטח הר הבית אשר מדורי דורות אנו מזהרים ונמנעים מלהיכנס בכל שטח הר הבית כולו פן ניכשל ח"ו באיסור חמור בפגיעה בטהרת המקום הקדוש הזה וכו'".

אכן, "לשון חכמים מרפא". כך לימדנו החכם מכל אדם. ומינה נדע, כי אם ימצא לשון שאינו מרפא, הרשות בידנו להבין כי לא נתנסח על"י החכמים.

את יחס החיבה וביטויי החמדה אל מקום מקדשנו, הלא נדע ונשאב מן באר חיינו, מפסוקי התורה והנביאים והכתובים, מהם שואבים אנו את המבט והם שמעצבים בקרבנו את ההתייחסות הנכונה.

הנה לנו הפסוקים בתהילים, ספוגי החמדה והכיסופים של דוד מלכנו: "מה ידירות משכנותיך ה' צבאות.

נכספה וגם כלתה נפשי לחצרות ה' וגו'" (פד). "כאיל תערוג על אפיקי מים כן נפשי תערוג אליך אלו-הים" (מב). "צמאה לך נפשי כמה לך בשרי בארץ ציה ועיף בלי מים כן בקודש חזיתך לראות עזך וכבודך בארץ ציה ועיף בלי מים" (סג). "נכספה וגם כלתה נפשי לחצרות ה'" (פד).

אכן נפשו של דוד כלתה, שפירושו, אין לנפשו אפשרות אחרת מאשר להיות בחצרות ה', אם אין לי את חצרות ה' אז כלתה נפשי, אינני עוד, בטלה מציאותי. זהו אותו דוד שלא ישן בלילות כל עוד אין מקום לה. "אשר נשבע לה' נדר לאביר יעקב, אם אבא באהל ביתי אם אעלה על ערש יצועי, אם אתן שנת לעיני לעפעפי תנומה, עד אמצא מקום לה' משכנות לאביר יעקב" (קלב).

צאו וראו את ביטויי החמדה בספר יחזקאל: "אמור לבית ישראל כה אמר ד' אלוקים הנני מחלל את מקדשי **גאון עוזכם מחמד עיניכם ומחמל נפשכם** וגו'" (כד, כא). ובהמשך (פס' כה): "ואתה בן אדם הלא ביום קחתי מהם את **מעוזם משוש תפארתם את מחמד עיניהם ואת משא נפשם בניהם ובנותיהם**"

נשגבים וכבירים הדברים שמלמדנו התרגום במקום, עה"כ 'משא נפשם בניהם ובנותיהם', שם כותב כי בית המקדש שהוא "רגנא דעיניהון וחבוב נפשון דטב להון מבניהון ומבנותיהון", כלומר בית המקדש יקר וטוב להם יותר מהילדים שלהם. ואם נרצה להמחיש זאת, הרי שלו יצוייר כי חלילה נחטף לאדם אחד מילדי, זו בוודאי תהא עבירו טרגדיה נוראית מאין כמוה. אך אם נחטף בית המקדש, הטרגדיה גדולה יותר. טוב הוא עבורם יותר מהבנים והבנות שלהם.

מהדברים הללו ומעוד מקומות רבים במקרא, נשאב את ההסתכלות. כך היחס יעמוד במקומו, וכך גם הכבוד שניתן לאלוהי המקום, יהיה ללא גבול.

הנה, מקום מקדשנו, נמצא חטוף ושבי ידי האומה השפלה. גם אם אין בידינו את הפתרון, אך עצם ההתייחסות של כאב מחד ותשוקה מאידך, זהו כבוד לה' אלוהינו. ומאידך, אם חלילה ישנה אפילו מידה קטנה של הכרה בחטיפה, כמה חוסר כבוד יש בדבר.

הלא אם ביהמ"ק טב להון מבניהון ובנותיהון, הרי שכל הורה שחלילה נלקח ממנו בנו, יחד עם הצער האדיר, הוא גם מראה לבן את גודל הכאב ואי ההשלמה בשום אופן על נטילתו ממנו.

בסיפורי השואה האיומה ישנם תיאורים כיצד ניתקו ילדים ועוללים מחיק אמותיהם ולקחום אל המוקד. האמהות צעקו בכל לבם ונשמתם מרוב צער. אמנם הם לא יכלו להשיב את הילד אל חיקם. אך הילד לפחות ראה שאמו מתנגדת בכל ישותה לחטיפתו.

אך אם הילד ישמע שאמו, שאולי בסיטואציה הקיימת נוצרו סיבות כבדות משקל לעשות זאת, פונה היא לנאצי הארור ואומרת, אינני מערערת על שאתה לוקח את בני, או גרוע מכך - מוציאה שלט הכתוב בשפה הגרמנית: נכון לנתונים כרגע, אתה האדם הנכון לקחת את הילד לטפל בו כרצונך. את תחושת הבגידה הנוראית שיחוש הילד - אין שום מילים בעולם שיוכלו לתארה.

מקום מקדשנו, בעוה"ר מתקיים בו בכל יום "שאגו צורדיך בקרב מועדיך". שבי הוא בידי הצוררים השואגים בתוכו בסלסוליהם. אולם חמור מכך הוא סיפא דקרא: "שמו אותותם אותות", שביאור הדבר הוא, שהנה לגדול החרפה הישמעאלים באים כביכול עם טענה ניצחת. יש בידנו אות לכך שאנחנו הבן האמיתי ולא אתם. הרי אנחנו כאן, ואתם אינכם כאן. אין לכם חלק ונחלה במקום הקדוש. וא"כ זה לנו האות שאנו הנבחרים. כמה כאב אין סופי יש בדבר, אך כמה חרפה וכלימה נוראה מאין כמוותה תהא בכך, שאנו, הבן האמיתי, נבוא ונעניק להם תעודת הכרה באותם אותות.

לא ולא. איננו מכירים בזאת. אנחנו עם בחירו של הקב"ה, אנו זרע אברהם יצחק ויעקב אשר בנו נאמר 'כי יעקב בחר לו י-ה ישראל לסגולתו'. כשם שאיננו צריכים להצטדק בשום שפת לע"ז שהיא על היותנו עם הנבחר, כך אין לנו להצטדק על הבטחתו ית' "תביאמו ותטעמו בהר נחלתך מכון לשבתך פעלת ה'". משמיעים אנו קבל עולם ומלואו את דבר אלוהינו אל אברהם אוהבו - "כי ביצחק יקרא לך זרע".

וכך הלא ציווה: "כל אשר תאמר אליך שדה שמע בקולה", והיא אמרה "גרש את האמה הזאת כי לא יירש בן האמה הזאת עם בני עם יצחק".

כה יתן ה' שעד מהרה יתקיימו הדברים, ונראה בעינינו ש"ידבר עמים תחתנו ולאומים תחת רגלנו. יבחר לנו את נחלתנו את גאון יעקב אשר אוהב סלה".

פרשת ראה

עיקרי הדברים שנתבארו במאמר שלפנינו: א. הסדר שיש מקום לשם וישראל נעמדים סביבו בכל סדריהם. ומבטלים כל שם אלהים אחרים מכל מקום בארץ. ב. חידוש היחס ל"שם" שייך רק ל"מקום" המקדש. משא"כ במשכן יש שכינה וכבוד אבל לא מצינו "שם". ג. האחיה של ע"י בארץ תלויה בשם ה' ששוכן בה. ד. הכבוד שייך בו היותר והפחות. משא"כ השם קבוע וקיים. ה. הגאולה תלויה בשם שהוא קיים לעולם ולמען שמו יגאלנו.

מאוד בכך, ובאזהרה על מי שמייחס ח"ו מקום אחר למלכות שמים וקבלת עול מצוות,

אחר שבפרשיות ואתחנן עקב צווינו על קבלת עול מלכות שמים וקבלת עול מצוות,

בפרשת ראה מצווה התורה על מעשה המצוות עצמם בארץ ישראל.

פתיחת הפרשה היא בשימת הברכה והקללה בהר גריזים והר עיבל [שסדריהם ואופן קיומם יתבארו בהרחבה בפרשת כי-תבא]

ומכאן ואילך סובבת הפרשה סביב שני עניינים מקבילים:

איבוד "שם" העבודה זרה מכל ה"מקומות" בארץ ישראל - ומאידך, לתת "מקום" ל"שמו" של ה' יתברך בארץ ישראל!

אֲבָד תֹּאבְדוּן אֶת כָּל הַמְּקוֹמוֹת אֲשֶׁר עָבְדוּ שָׁם הָגוֹזִים אֲשֶׁר אֲתֵם יְרִשִׁים אֹתָם אֵת אֱלֹהֵיהֶם עַל הָהָרִים הָרָמִים וְעַל הַגְּבְעוֹת וְתַחַת כָּל עֵץ רַעֲנָן: וְנִתְּצֹתָם אֶת מִזְבְּחֹתָם וְשִׁפְרֹתָם אֶת מִצְבְּתָם וְאֲשִׁרְיָהֶם תִּשְׂרֹפוּן בָּאֵשׁ וּפְסִילֵי אֱלֹהֵיהֶם תִּגְדְּעוּן וְאִבַּדְתֶּם אֶת שְׁמֵם מִן הַמְּקוֹם הַהוּא: לֹא תַעֲשׂוּן כֵּן לַה' אֱלֹקֵיכֶם: כִּי אִם אֶל הַמְּקוֹם אֲשֶׁר יִבְחַר ה' אֱלֹקֵיכֶם מִכָּל שְׁבִטֵיכֶם לְשׁוֹם אֶת שְׁמוֹ שָׁם לִשְׁכֹּנוֹ תִּדְרֹשׁוּ וְנֹאֲתָ שְׁמָהּ (פרק יב פסוק ב - ה)

נראה כי עיקרה של הפרשה מדברת בשני נושאים אלו. השמדת העבודה זרה ועובדיה. והעמדת ישראל סביב המקום אשר שמו שם.

לא רק שצריך למצא מקום לה', אלא התורה מצווה עלינו להדבק בשמו של ה', כל חלקי האומה, הגדולים עם הקטנים בכל עבודותיהם, ומרחיבה

וְהִבְאֵתֶם שְׁמָהּ עֲלֵיתֶיכֶם וְזִבְחֵיכֶם וְאֵת מַעֲשֵׂי־תֵיכֶם וְאֵת תְּרוֹמַת יִדְכֶם וְנִדְרֵיכֶם וְנִדְבְּתֵיכֶם וּבְכֹרֹת בְּקָרְכֶם וְצֹאנְכֶם: וְאֶכְלֹתֶם שָׁם לִפְנֵי ה' אֱלֹקֵיכֶם וְשִׁמְחֶתֶם בְּכָל מַשְׁלַח יְדְכֶם אֹתָם וּבְתֵיכֶם אֲשֶׁר בְּרַכָּה ה' אֱלֹקֵיךָ: לֹא תַעֲשׂוּן כָּכָא אֲשֶׁר אָנַחְנוּ עֲשִׂים פֹּה הַיּוֹם אִישׁ כֹּל הַיֵּשֶׁר בְּעֵינָיו (פרק יב פסוק ו - ח) ובהמשך (פסוק יח) כִּי אִם לִפְנֵי ה' אֱלֹקֵיךָ תִּתְּכֹלֵנוּ בַּמְּקוֹם אֲשֶׁר יִבְחַר ה' אֱלֹקֵיךָ בּוֹ אֹתָהּ וּבְנָהּ וּבְתֶהּ וְעַבְדָּהּ וְאִמָּתָהּ וְהִלּוּי אֲשֶׁר בְּשַׁעֲרֶיהָ וְשִׁמְחַתָּ לִפְנֵי ה' אֱלֹקֵיךָ בְּכָל מַשְׁלַח יְדְךָ.

מלבד כל חלקי העם וחלקי העבודה, הפרשה מקיפה גם את כל חלקי הזמנים, הן מצד היקף השנה, והן מצד מחזור השנים.

מצוות מעשר שני הנוהגת בארבע שנים מתוך 'השובע', לימדתנו תורה שמטרתה היא להביא את האיש הישראלי ליראה את ה' במקום הזה שנקרא שמו עליו. עשירית מהיבול השנתי שלו צריך הוא לאכול במקום הזה:

וְאֶכְלָתָּ לִפְנֵי ה' אֱלֹקֵיךָ בַּמְּקוֹם אֲשֶׁר יִבְחַר לְשֹׁכֵן שְׁמוֹ שָׁם מַעֲשֵׂר דִּגְנְךָ תִּירֹשְׁךָ וְיִצְהָרְךָ וּבְכֹרֹת בְּקָרְךָ וְצֹאנְךָ לְמַעַן תִּלְמַד לִירְאָה אֶת יְיָ אֱלֹהֶיךָ כָּל הַיָּמִים: וְכִי יִרְבֶּה מִמֶּךָ הָדָרְךָ כִּי לֹא תִּוָּכַל שְׂאֲתוֹ כִּי יִרְחַק מִמֶּךָ הַמְּקוֹם אֲשֶׁר יִבְחַר יְיָ אֱלֹהֶיךָ לְשׁוֹם שְׁמוֹ שָׁם כִּי יִבְרַכְךָ יְיָ אֱלֹהֶיךָ: וְנִתְּתָה בַּפֶּסֶף וּצְרַת הַפֶּסֶף בִּידְךָ וְהִלַּכְתָּ אֶל הַמְּקוֹם אֲשֶׁר יִבְחַר יְיָ אֱלֹהֶיךָ בּוֹ: וְנִתְּתָה הַפֶּסֶף בְּכָל אֲשֶׁר תֵּאֲתָה נִפְשְׁךָ בְּבָקָר וּבְצֹאן וּבַיִין

במשכן, לא מוזכר ענין ה"שם", "כבוד ה'" מוזכר כמה וכמה פעמים: "וכבוד ה' מלא את המשכן"; השראת השכינה נזכרת: "ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם".

במקדש - במקום אשר יבחר ה' - מתחדש ענין השם: "לשום שמו שם".

השם שייך הוא למקום. על כן עיקר בנין הבית מתייחס לשמו של ה' במקום אשר יבחר.

השם - נקרא הוא על ארון ה', כפי שכתוב בספר שמואל: וַיָּקָם וַיֵּלֶךְ דָּוִד וְכָל הָעָם אֲשֶׁר אִתּוֹ מִבְּעֵלֵי הַיְּהוּדָה לְהַעֲלוֹת מִשָּׁם אֶת אֲרוֹן הָאֱלֹקִים אֲשֶׁר נִקְרָא שֵׁם שָׁם ה' צְבָאוֹת יֹשֵׁב הַכְרִבִּים עָלָיו: (ש"ב, ו, ב) אבל אין השם חל במקום מסוים. הבית הוא המקום לארון אשר עליו נקרא שם ה'. כך אומר דוד לנתן ברצותו לבנות הבית, "וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ אֶל נָתָן הַנְּבִיא רְאֵה נָא אֲנִי יוֹשֵׁב בְּבֵית אֲרָזִים וְאֲרוֹן הָאֱלֹהִים יֹשֵׁב בְּתוֹךְ הִרְיָעָה" (ש"ב ז, ב)

בבנין המקדש, חוזר כמה וכמה פעמים, שהבית נבנה ל"שם ה'".

כך נבואות נתן לדוד "הוא יבנה בית לשמי".

ובתפילת שלמה המלך בחנוכת הבית, חוזר הדבר הרבה:

"מִן הַיּוֹם אֲשֶׁר הוֹצֵאתִי אֶת עַמִּי אֶת יִשְׂרָאֵל מִמִּצְרָיִם לֹא בְּחֶרְתִּי בְּעִיר מִכָּל שְׁבָטֵי יִשְׂרָאֵל לִבְנוֹת בַּיִת לַיהוָה שָׁמָּה וְאֲבָחָר בְּדוֹד לַיהוָה עַל עַמִּי יִשְׂרָאֵל: וַיְהִי עִם לִבִּי דָּוִד אֲבִי לִבְנוֹת בַּיִת לַשֵּׁם יְיָ אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל: וַיֹּאמֶר יְיָ אֶל דָּוִד אֲבִי יָעַן אֲשֶׁר הָיָה עִם לִבִּי לִבְנוֹת בַּיִת לַשֵּׁם יְיָ הָיָה עִם לִבִּי: רַק אַתָּה לֹא תִבְנֶה הַבַּיִת כִּי אִם בְּנֵךְ הַיָּצֵא מִחֻלְצִיךָ הוּא יִבְנֶה הַבַּיִת לַשֵּׁם: וַיָּקָם יְיָ אֶת דָּבִירוֹ אֲשֶׁר דִּבֶּר וַאֲקָם תַּחַת דָּוִד אֲבִי וַאֲשַׁב עַל פֶּסֶא יִשְׂרָאֵל כַּאֲשֶׁר דִּבֶּר יְיָ וַאֲבָנָה הַבַּיִת לַשֵּׁם יְיָ אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל: וְאִשָּׁם שָׁם מְקוֹם לְאֲרוֹן אֲשֶׁר שָׁם בְּרִית יְיָ אֲשֶׁר כָּרַת עִם אֲבֹתֶינוּ בְּהוֹצִיאֹ אֹתָם מֵאֶרֶץ מִצְרָיִם. (מלכים א, ח, טז - כב)

וַיִּשְׁכַּר וּבָכַל אֲשֶׁר תִּשְׁאַלְךָ נִפְשְׁךָ וְאַכְלִיתָ שָׁם לִפְנֵי יְיָ אֱלֹהֶיךָ וְשִׁמַּחְתָּ אֹתָהּ וּבֵיתָךְ: (פרק יד פסוק כג - כז)

גם במעגל כל שנה ושנה, צריך הוא ג' פעמים לעלות וליראות במקום ששמו של ה' שם.

בפסח כתוב: וְזָבַחְתָּ פֶּסַח לַה' אֱלֹקֶיךָ צֹאן וּבָקָר בְּמָקוֹם אֲשֶׁר יִבְחַר יְיָ לְשָׁכַן שְׁמוֹ שָׁם: (פרק טז, ב- ג) .. כִּי אִם אֶל הַמָּקוֹם אֲשֶׁר יִבַּח ה' אֱלֹקֶיךָ לְשָׁכַן שְׁמוֹ שָׁם תִּזְבַּח אֶת הַפֶּסַח.. (פסוק ו)

ובשבועות: וְשִׁמַּחְתָּ לִפְנֵי ה' אֱלֹקֶיךָ אֶתָּה וּבִנְךָ וּבִתְּךָ וְעַבְדְּךָ וַאֲמָתְךָ וְהַלְוִי אֲשֶׁר בְּשַׁעְרֶיךָ וְהַגֵּר וְהַיִּתּוֹם וְהָאִלְמָנָה אֲשֶׁר בְּקִרְבְּךָ בְּמָקוֹם אֲשֶׁר יִבְחַר יְיָ אֱלֹהֶיךָ לְשָׁכַן שְׁמוֹ שָׁם: (פסוק יא)

ושוב בחג הסוכות: שִׁבְעַת יָמִים תַּחֵּג לַה' אֱלֹקֶיךָ בְּמָקוֹם אֲשֶׁר יִבְחַר ה'... שְׁלוֹשׁ פַּעֲמִים בַּשָּׁנָה יֵרָאֶה כָּל זָכוּר אֶת פְּנֵי ה' אֱלֹקֶיךָ בְּמָקוֹם אֲשֶׁר יִבְחַר.. (פסוקים טו טז)

המשכן - כבוד המקדש - שם.

ויש לשים לב, שהתורה כאן, באופן נדיר, איננה מתייחסת כלל למושגים המוכרים לנו משאר מקומות 'משכן' ו'מקדש', אף לא מזבח וארון, כל היחס הוא אך ורק אל "המקום אשר יבחר לשכן שמו שם"

מושג זה הוא החוזר לכל אורך הפרשה. ונראה שזהו חידוש שמתחדש בפרשת ראה שלא נזכר בתורה קודם. שפרט לכך שיש סדרי המשכן ועבודתו. ישנו מקום לשמו של ה' יתב'.

שמו של ה' הולך לחול בארץ ישראל במקום אשר יבחר - ובני ישראל צריכים לאבד את שם העבודה זרה מכל המקומות אשר היא שם, ולדרוש את המקום ששם יהיה שמו, לעולמים!!

לאור האמור נראה, שבאמת זו היא נקודת ההבדל והחידוש בבית המקדש, יותר על המשכן.

לאחר בנין הבית אפשר לומר שה' נתן מנוחה לעמו ישראל?

גם שלמה עצמו נקרא "איש מנוחה", אך שלכאורה דוד כבר השלים את המנוחה.

נראה לבאר, שבאמת המנוחה של ישראל בארץ - היא רק לאחר שהארון אשר נקרא שם ה' עליו, נמצא במקומו¹.

דהיינו, החיבור הגמור של עם ישראל לארץ, הוא מכח שמו של הקב"ה ששוכן בה. וכששמו נקבע במקום, אזי גם בני ישראל מוצאים מנוחה!

ולהיפך, אם ח"ו יחרב הבית, גם ישראל נעקרים ממקומם.

כך מבואר בדברי הנביא ירמיה (פרק ז), כשמוכיח את ישראל שאם ייטיבו דרכיהם, יחזיקו באחזיתם בארץ:

"וְשִׁכַּנְתִּי אֶתְכֶם בַּמָּקוֹם הַזֶּה בְּאֶרֶץ אֲשֶׁר נָתַתִּי לְאַבְוֹתֵיכֶם לָמֶן עוֹלָם וָעֶד עוֹלָם", אבל אם לא ישובו: "וְעַשִּׂיתִי לְבֵית אֲשֶׁר נִקְרָא שְׁמִי עָלָיו אֲשֶׁר אֲתֵם בְּטֹחִים בּוֹ וּלְמָקוֹם אֲשֶׁר נָתַתִּי לָכֶם וּלְאַבְוֹתֵיכֶם כַּאֲשֶׁר עָשִׂיתִי לְשָׁלוֹ: וְהִשְׁלַכְתִּי אֶתְכֶם מֵעַל פְּנֵי כַּאֲשֶׁר הִשְׁלַכְתִּי אֶת כָּל אֲחֵיכֶם אֶת כָּל זָרַע אֲפָרַיִם"

דהיינו, חורבן בית המקדש מקום שמו של ה' יתב', הוא ניתוק האחיזה של עם ישראל בארץ ישראל.

כך גם במלכים (ב, פרק כא):

וַיֵּשֶׁם אֶת פֶּסֶל הָאֲשֵׁרָה אֲשֶׁר עָשָׂה בְּבֵית אֲשֶׁר אָמַר ה' אֶל דָּוִד וְאֶל שְׁלֹמֹה בְּנוֹ בְּבֵית הַזֶּה וּבִירוּשָׁלַם אֲשֶׁר בַּחֲרָתִי מִכָּל שְׁבִטֵי יִשְׂרָאֵל אֲשִׁים אֶת שְׁמִי לְעוֹלָם: וְלֹא אֶסִּיף לְהַנִּיד רֶגֶל יִשְׂרָאֵל מִן הָאֲדָמָה אֲשֶׁר נָתַתִּי לְאַבְוֹתֶיךָ רַק אִם יִשְׁמְרוּ לַעֲשׂוֹת..."

הרי שמכח שם ה' הנמצא בבית, רגל ישראל לא תנוד מן הארץ.

גם שמיעת התפילה שמתפללים ישראל אל המקום הזה, נענית "למען שמו" שבבית. כפי שאומר שלמה בהמשך התפילה: לְהִיטֵּי עֵינֶיךָ פְּתַחְתָּ אֶל בְּבֵית הַזֶּה לִּילָה יוֹם אֶל הַמָּקוֹם אֲשֶׁר אָמַרְתָּ יְיָהּ שְׁמִי שָׁם לְשִׁמְעַ אֶל הַתְּפִלָּה אֲשֶׁר יִתְפַּלֵּל עֲבָדֶיךָ אֶל הַמָּקוֹם הַזֶּה.

ובתפילת יהושפט בדברי הימים (ב פרק כ), כשנאספו עליו המון רב למלחמה, קרא צום ובאו להתפלל בבית ה', מבאר הוא שוב דבר זה: וַיֹּאמֶר ה' אֱלֹהֵי אֲבֹתֵינוּ הֲלֹא אֲתָהּ הוּא אֱלֹהִים בְּשִׁמְיָם וְאַתָּה מוֹשִׁיל בְּכָל מַמְלָכוֹת הַגּוֹיִם וּבִיָּדְךָ כַּח וּגְבוּרָה וְאִין עֲמָךְ לְהַתִּיצֵב: הֲלֹא אֲתָהּ אֱלֹהֵינוּ הוֹרֵשֶׁת אֶת יִשְׂרָאֵל הָאֶרֶץ הַזֹּאת מִלִּפְנֵי עֲמָךְ יִשְׂרָאֵל וְתִתְּנָה לְזָרַע אֲבֹרָהֶם אֶהְבֶּךָ לְעוֹלָם: וַיֵּשְׁבוּ בָּהּ וַיִּבְנוּ לָהּ בַּיָּה מִקְדָּשׁ לְשִׁמְךָ לֵאמֹר: אִם תָּבוֹא עָלֵינוּ רָעָה חָרָב שְׁפוּט וְדָבָר וְרָעָב וְעַמְּדָה לִפְנֵי הַבַּיִת הַזֶּה וּלְפָנֶיךָ כִּי שְׁמָךְ בְּבֵית הַזֶּה וְנִזְעַק אֵלֶיךָ מִצָּרְתֵּנוּ וְתִשְׁמַע וְתוֹשִׁיעַ:

הרי שעומדים אנו לפניך, כי שמך בבית הזה!

מנוחת הארון היא ומנוחה מנוחתם של ישראל

"כִּי לֹא בְּאֵתָם עַד עָתָה אֶל הַמְּנוּחָה וְאֶל הַנַּחֲלָה אֲשֶׁר ה' אֱלֹהֶיךָ נָתַן לָךְ"

בפשוטו נראה שפסוק זה מתייחס לישראל שעדיין לא הגיעו אל המנוחה שה' נותן להם. אבל כידוע רז"ל דרשו פסוק זה על שילה ובית עולמים. והדבר צריך ביאור.

והנה, שלמה המלך לאחר שבנה הבית, עומד ומברך את ישראל בלשון זו ממש "בְּרוּךְ ה' אֲשֶׁר נָתַן מְנוּחָה לְעַמּוֹ יִשְׂרָאֵל כָּכָל אֲשֶׁר דִּבֶּר.. " וגם כאן צריך להבין. הרי המנוחה לכאורה כבר נקנתה לישראל בימי דוד, כלשון הפסוק "ויהי כי ישב המלך בביתו וה' הניח לו מסביב מכל איביו" ומדוע רק עכשיו

¹ וכלשון הפסוק בדברי הימים (א, ו, טז) "ממנוח הארון".

"לא לנו ה' לא לנו כי לשמך תן כבוד". (תהילים קטו)
 "עזרנו אלקי ישענו על דבר כבוד שמך" (תהילים עט)
 "זמרו כבוד שמו שימו כבוד תהלתו" (תהילים סו)
 "אם לא תשמעו... לתת כבוד לשמי" (מלאכי ב)

למען שמו באהבה"

גאולתם של ישראל ותיקון העולם, הם למען שמו. למען שמו שקיים לעולם ולעלמי עולמים, ה' גואל את ישראל ומקבץ נדחיהם.

כן מפורש ביחזקאל: וַיָּבֹא אֶל הַגּוֹיִם אֲשֶׁר בָּאוּ שָׁם וַיַּחֲלֵלוּ אֶת שֵׁם קִדְשִׁי בְּאָמְרוֹ לָהֶם עִם ה' אֱלֹהֵי וַיִּמְאַרְצוּ וַיֵּצְאוּ: וַיֹּאמְרוּ עַל שֵׁם קִדְשִׁי אֲשֶׁר חָלְלוּהוּ בֵּית יִשְׂרָאֵל בְּגוֹיִם אֲשֶׁר בָּאוּ שָׁמָּה: ס לָכֵן אֹמַר לְבֵית יִשְׂרָאֵל כֹּה אָמַר אֲדֹנָי יי לא לַמַּעַנְכֶם אֲנִי עֹשֶׂה בֵּית יִשְׂרָאֵל כִּי אִם לְשֵׁם קִדְשִׁי אֲשֶׁר חָלַלְתֶּם בְּגוֹיִם אֲשֶׁר בָּאתֶם שָׁם: וְקִדְשִׁתִּי אֶת שְׁמִי הַגָּדוֹל הַמְּחַלָּל בְּגוֹיִם אֲשֶׁר חָלַלְתֶּם בְּתוֹכָם וַיִּדְעוּ הַגּוֹיִם כִּי אֲנִי יי נָאֻם אֲדֹנָי יי בְּהַקְדִּישִׁי בְכֶם לְעֵינֵיהֶם" (לו, כ - כד) וכן הוא בפרק לט: "לָכֵן כֹּה אָמַר אֲדֹנָי יי עֲתָה אֲשִׁיב אֶת שְׁבֹתַי יַעֲקֹב וְרַחֲמֵתִי כָּל בֵּית יִשְׂרָאֵל וְקָנַתִּי לְשֵׁם קִדְשִׁי".

הדגשה זו חורזת הרבה מאוד ביחזקאל, שגאולת ישראל לעתיד היא למען שמו.

ובפסוקים בסוף יחזקאל (פרק מג), בתאור חזרת הכבוד למקדש, נראה שהכבוד חוזר ועל ידי זה מתקדש שמו של הקב"ה כך כתוב שם מיד לאחר חזרת הכבוד: "ויאמר אלי בן אדם את מקום כסאי ואת מקום כפות רגלי אשר אשכן שם בתוך בני ישראל לעולם ולא יטמאו עוד בית ישראל שם קדשי המה ומלכיהם.."

"ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד"

וזה נראה הכוונה גם בדברי ה' לשלמה לאחר שקיבל תפילתו "אם שוב תִּשְׁבֹּן אֲתֶם וּבְנֵיכֶם מֵאַחֲרַי... וְהִכְרַתִּי אֶת יִשְׂרָאֵל מֵעַל פְּנֵי הָאֲדָמָה אֲשֶׁר נָתַתִּי לָהֶם, וְאֶת הַבַּיִת אֲשֶׁר הִקְדַּשְׁתִּי לְשְׁמִי אֲשַׁלַּח מֵעַל פָּנָי, וְהָיָה יִשְׂרָאֵל לְמִשְׁחָל וּלְשִׁנְיָה בְּכָל הָעַמִּים: וְהַבַּיִת הַזֶּה יִהְיֶה עֲלִיוֹן כָּל עֵבֶר עָלָיו יֵשֶׁם וְשָׁרָק וְאָמְרוּ עַל מֶה עָשָׂה יי כִּכָּה לְאָרֶץ הַזֹּאת וּלְבַיִת הַזֶּה" מבואר שהבית והארץ תלויים זה בזה.

חילוק בין כבוד לשם

לאחר תפילת שלמה, הקב"ה קיבל תפילתו, "הִקְדַּשְׁתִּי אֶת הַבַּיִת הַזֶּה אֲשֶׁר בָּנִיתָ לְשֵׁם שְׁמִי שָׁם עַד עוֹלָם"

אף שלאחר מכן דבר ה' לשלמה, שאם ישוּבו מאחרי ה', הבית יחרב, אבל בכל אופן, שמו של ה', נשאר תמיד במקום. מאז שנבחר המקום, ונקבע ש"לשום את שמי שם", שימה זו היא לעולם!

השם אינו משתנה.

הכבוד, הוא הצריך זהירות: "אֲנִי ה' הוּא שְׁמִי, וּכְבוֹדִי לֹא־אֶחָד לֹא אֶתֵּן וְתִהְיֶה לְפָסִילִים" (ישעיה מו, ח). הכבוד צריך שמירה שלא ינתן לאחר. אבל השם, קבוע וקיים.

כמו כן מצינו שהכבוד יכול לגלות ממקומו, כמבואר בספר יחזקאל שכבוד ה' עזב את הבית, וכן רואהו יחזקאל במראה הנבואה כששב הוא לעתיד למקומו "וְהָיָה מְלֹא כְבוֹד ה' הַבַּיִת" (יחזקאל מג ה) , הכבוד יכול אף להיות באופן במלא כל הארץ כבודו.

בכבוד יכול להיות היותו והפחותו. יש יכולת לגרום אף לגרום גלות לכבוד. אבל השם, תמיד נשאר הוא במקומו בהר ה'.

אנו, בני ישראל "נותנים כבוד לשמו" התורה מתייחסת פעמים לכבוד ה', כ"כבוד לשמו".